Shri Raghunatha Temple MSS. Library,
JAMMU

६२२९

No. २९८ ख

Title वृहस्पतिस्मृतिः

Author वृहस्पतिः

Extent २ पत्र Age सं. १९२८

Subject धर्मशास्त्र

ॐ श्रीगणेशाय नमः दहयाशान्तकन्दरीजासुमासीनं वरदं दिशः भगवन्मुदापृष्टा क्रोष्टः समपृच्छत् बृहस्पतिं १ भगवन्केनदा
नेन स्वर्गगते सुखमेधते यद्दत्वाक्षय्यमाप्नोति चान्ते मोक्षं महात्मनः २ एवमित्युक्तो क्रोष्टो देवदेवगुरुस्तदा । वाचस्पतिर्महाप्रा
ज्ञो वृहस्पतिरुवाच ३ हिरण्यदानं गोदानं भूमिदानं च वासव एतत्प्रयच्छमानस्तु सर्वपापैः प्रमुच्यते ४ सुवर्णं र
जतं वस्त्रं मणिरत्नं च वासव सर्वमेतन्महेन्द्र दत्तं भवति पार्थिवः प्रयच्छन्ति २ फालकृष्टां महीं दत्वा सबीजां सस्यमालिनीं यावत्सूर्य
कृताऽऽलोकास्तावत्स्वर्गे महीयते ६ यत्किंचित्कुरुते पापं पुरुषो वृत्तिकर्षितः अपि गोचर्ममात्रेण भूमिदानेन शुद्ध
ति ७ दशहस्तेन दण्डेन त्रिंशद्दण्डो निवर्तनं दशतान्येव विस्तारः एवं गोचर्मलक्षणं ८ सवृषं गोसहस्रं तु यत्र तिष्ठत्यतन्द्रितं
बालवत्साप्रसूतानां तद्गोचर्म इति स्मृतिः ९ विप्राय दद्याच्च गुणान्विताय तपोभियुक्ताय जितेन्द्रियाय यावन्मही
तिष्ठति सागरान्ता तावत्फलं तस्य भवेदनन्तं १० यथाप्सु पतितः शक्र तैलबिन्दुः प्रसर्पति एवं भूमिकृतं दानं सस्ये
सस्ये प्ररोहति ११ यथा बीजानि रोहन्ति प्रकीर्णानि महीतले एवं कामाः प्ररोहन्ति भूमिदानसमन्विताः १२ अन्नदः सु
खिनो नित्यं वस्त्रदो रूपवान्भवेत् नरः सर्वेषु भूपाः पादप्रदानाद् वसुंधरा १३ यथा गौर्भरते वत्सं क्षीरमुत्सृज्य
क्षीरिणी एवं दत्ता सहस्राक्ष भूमिर्भरति भूमिदं १४ शङ्खं भद्रासनं छत्रं वरयाना वरवारणाः भूमिदानस्य पुष्पाणि
फलं स्वर्गः पुरंदर १५ आदित्यो वरुणो विष्णुर्ब्रह्मा सोमो हुताशनः शूलपाणिश्च भगवानभिनन्दन्ति भूमिदं १६ आ
स्फोटयन्ति पितरो वल्गयन्ति पितामहाः भूमिदाता कुले जातः स नस्त्राता भविष्यति १७ त्रीण्याहुरतिदानानि
व: कृष्णो ... दुर्गं वितारयन्त्येनाबाहद्दोहनधारसे १८ गावो ... दाया ... तिनगो ... तिद्य वन्दिदाः न
प्रार्थयन्त्यन्नदातारः सुधितायां स्वनन्नदाः १९ कांक्षन्ति पितरः सर्वे नरकाद्भयभीरवः गयायां यस्तु पुत्रः सन
स्त्राता भविष्यति २० एष्टव्या बहवः पुत्रा यद्येकोपि गयां व्रजेत् यजेत वाश्वमेधेन नीलं वा वृषमुत्सृजेत् २१ लो
हितो यस्तु वर्णेन मुखे पुच्छे च पाण्डुरः श्वेतः खुरविषाणाभ्यां स नीलो वृष उच्यते २२ नीलः पाण्डुरलाङ्गूलस्तोयमुद्धृ
रतो रूपः षष्टिं वर्षसहस्राणि पितरस्तेन तर्पिताः २३ यच्च शृङ्गगतं पंकं कूलेतिष्ठति चोद्धृतं पितरस्तस्य चा

रहस्य
१

आसीद्राज्ञो दिलीपस्य सगरस्य नहुषस्य च अन्येषां चान्नरेंद्राणां पुनरन्यान्नगच्छति २५ बहुभिर्वसुधा दत्ता राजभिः
सगरादिभिः यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं २६ यत्र ब्रह्मस्वं ... गावो ... नित्ययाजकः गवां शतसह
स्रं हत्वा ... २७ ... तेषां ... ब्रह्मस्वं ... भुक्त्वा ... सहस्रं पश्यते २८
हत्वा ब्राह्मणं ... २९ ... ... नरकं व्रजेत् २९ ... सर्पो मिर्तीत्वा च
वर्षसहस्राणि ... मिः ... आजन्मनो ... ३० ... वर्णा ... धर्मवीर्स ...
नापरं पुण्यपापयोः हत्वा ... ३१ ... प्रतिगृह्णाति ... प्रपद्य
नाभ्युगाव: नेत्रामनंतं फलमश्नुवीत यः कांचनं गां च महीं च दद्यात् ३१ ... न्यायेन ... नरः ... संतोषात्
ति ३ भोमो पापकर्मा तोत्रिपतं स्वर्गगामिनो ३२ अन्यायेन हृतां भूमिं ये ... हारिताः ... जायते ३४ अ
नंतं ... कुले ३३ ... हारयेत् यो मंदबुद्धिस्तमोवृतः स बद्धो वारुणैः पाशैस्तिर्यग्योनिषु जायते ३४ अ
श्रुभिः पतितैस्तेषां दीनानां ... कीर्तनं ब्राह्मणस्य ... हरंति त्रिपुरुषं कुलं ३५ वापीकूपसहस्रेण ... अश्वमे
धशतेन च गवां कोटिप्रदानेन भूमिहर्ता न शुध्यति ३६ ... यत्किंचिद् धर्मसंचितं अर्द्धांगुल
स्य सीमाया हरणेन प्रणश्यति ३७ गोवीथीं ग्रामरथ्यां च श्मशानं मार्गमेव च संपीड्य नरकं याति यावदाभूत
संप्लवं ३८ ... हरंति ... ये नराः ... ३९ हरिजा ... नाना
... बृहस्पतेर्मा ... ४० ब्रह्मस्वे मा रतिं कुर्यात् प्राणैः कंठगतैरपि
नौषधिर्न मंत्रो ... ब्रह्मस्वं ... ४१ अग्निदग्धाः प्ररोहंति सूर्यदग्धास्तथैव च राजदंडहता
अग्निदग्धाः प्ररोहंति ब्रह्मदग्धो न रोहति ४२ ... संग्राम काले ... ४३
रधि अग्निदग्धाः प्ररोहंति ... ४२ ब्रह्मस्वेन तु पुष्टानि साधनानि ... विषम... ४४ न विषं विषमित्याहु
र्ब्रह्मस्वं विषमुच्यते विषमेकाकिनं हंति ब्रह्मस्वं पुत्रपौत्रकं ४५ लोह...
जातिपा ... ब्रह्मस्वं ... विषमुच्यते ... ४५ ... चूर्णं ... विषं च जरयेन्नरः
हुब्रह्मस्वं त्रिषु लोकेषु ... त्रिषमेकाकिनं हंति ब्रह्मस्व पुत्रपौत्रकं ४५ लोह ...
ब्रह्मस्वं विषमुच्यते ...

राम १

ब्रह्मस्वं त्रिषु लोकेषु भुंक्ते मान्नरा यधिष्यति ४६ ब्रह्मस्वेन तु यत्सौख्यं देवस्वेन तु या रतिः । तद्धनं कुलनाशाय
भवत्यात्मविनाशकं ४७ ब्रह्मस्वं ब्रह्महत्या च दरिद्रस्य च यद्धनं गुरुमित्रहिरण्यं च स्वर्गस्थमपि पीडयेत्
ब्रह्मस्वापहारी पापकुलीनापहरि स्यापचकासवृक्षहर्तृपापविनीताय सर्वे सन्त्यहिंनायच ४८ वेदाभ्यासतपो
ज्ञानमिंद्रियाणां च संयमः । ईदृशा यस्य रक्षा स्यादेतेहि तदस्य ५० आमपात्रे यथा न्यस्तं क्षीरं दधि घृतं
मधु विनश्यत्याशु दौर्बल्यात् यथा पात्रे विनश्यति ५१ एवं गावो हिरण्यं च वस्त्रमन्नं मही तिलं विद्वान प्रतिगृह्णा
नो भस्मीभवति काष्ठवत् ५२ यस्तडागं नवं कुर्यात् पुराणं वापि खानयेत् स सर्वं कुलमुद्धृत्य स्वर्गलो
के महीयते ५३ वापीकूपतडागानि उद्यानभवनानि च पुनः संस्कारकर्तारो लभंते मौक्तिकं फलं ५४
निदाघकाले पानीयं यस्य तिष्ठति वासव सदुर्गविषमं कृत्स्नं न कदाचिदवाप्नुयात् ५५ एका
हं तु स्थितं तोयं पृथिव्यां राजसत्तम कुलानि तारयेत्तस्य सप्त पराण्यपि ५६ दीपालोकप्रदो वै
नवपुष्पाम्भवेन्नरः प्रोहणीयप्रदाने न स्मृतिं मेधां च विंदति ५७ कृत्वापि पातकं कर्म यो दद्याद्दह्यधिने
ब्राह्मणाय विशेषेण न स पापेन लिप्यते ५८ भूमिर्गावस्तथा दाराः प्रसह्य हि यते यदा न निवेदयते
स तमाहुर्ब्रह्मघातकं ५९ उपस्थिते विवाहे च यज्ञे च वासव मोहात् करोति विघ्नं यः स मृतो जायते कृमिः ६०
धनं फलानि दानेन जीवितं जीवरक्षणात् रूपमैश्वर्यमारोग्य महींसा फलमश्नुते ६१ फलमूलाशना
त्पूज्यं स्वर्गः सत्येन लभ्यते प्रायोपवेशनाद्राज्यं सर्वत्र सुखमश्नुते ६२ गवाढ्यः शय्याढ्यः शाकदीक्षया
स्वर्गमिच्छेत् तृणाशनः । नित्यं दीक्षणएकात्तो वायुभक्षाच्च तल्लभेत् ६३ नित्यस्नायी भवेद्दक्षः संध्ये द्वे समन्वितः सम
साधयन्तो राज्यं नाकपृष्ठमनाशके ६४ अग्निप्रवेशान्नियतं ब्रह्मलोके महीयते रसानां प्रतिसंहारे पशून् पुत्रांश्च विं

बृहस्प
२

नाकं चिरं च वसेत् उपवासं च यो भवेत् सत्यं चैकशायी च सल्पभेदी जितांगणि २६ वीरासनं वीरशय्यं वीरस्था
नमुपासनं. अक्षोता सत्यलोकाः स्युः सर्वकामगतालुप्ता २७ उपवासं च दीर्घां च अभिषेकं च वासव तेन्यो
द्वादशवर्षाणि वीरस्थानाद्विशिष्यते २८ पावनं चरमेध्यं मे स्वर्गलोके महीयते बृहस्पतिमतं पुण्यं
येपठंतिद्विजातयः २९ तेषां चत्वारि वर्द्धन्ते आयुर्विद्यायशोबलं ३० इति बृहस्पतिप्रणीतं धर्मशास्त्रं
समाप्तम्॥ सम्वत् १९२८ भाद्रबद १० शो ३० लिपिकृतं ब्रह्मपारामेण स्वपठनार्थं हीरानंद॥
उमापतयेनमः उमाकान्तायपत्नीगौरीइन्द्रमरः २

नं १५।

राम २